

Ehdotus B347/PRE
Käsittelijä Puheenjohtajisto

Mietintö, joka koskee ministerineuvoston ehdotusta yhteistyöohjelmiksi 2025–2030

Puheenjohtajisto ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

- att Pohjoismaiden ministerineuvosto panee täytäntöön ministerineuvoston ehdotuksen yhteistyöohjelmiksi 2025–2030.
- att Pohjoismaiden ministerineuvosto hoitaa puheenjohtajistolta ja valiokunnilta saatujen ehdotusten seuranta.
- att Pohjoismaiden ministerineuvosto jatkaa rakentavaa yhteistyötä sekä yhteistyöohjelmien että budjetin parissa myös jatkossa.

Taustaa

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 teemaistunnon yleiskokouksessa Islannissa käytiin keskustelua yhteistyöohjelmista ja ministerineuvostolle esitettävistä ehdotuksista. Tämän jälkeen parlamentaarikkojen ehdotukset lähetettiin Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristölle jatkokäsittelyä varten, ja sitä seurasi tiivis yhteistyö.

Ministerineuvosto esitteli ministerineuvoston ehdotusluonnoksen uusista yhteistyöohjelmista 2025–2030 puheenjohtajiston ja valiokuntien kokouksissa Färsaarilla huhtikuussa 2024 pidetyssä Pohjoismaiden neuvoston teemaistunnossa.

Teemaistunnossa esitellyt yhteistyöohjelmat ovat syntyneet Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välisen pitkän yhteistyöprosessin tuloksena, ja teemaistunnon yhteydessä järjestetyt kokoukset olivat yksi tämän prosessin viimeisistä vaiheista.

Yleisesti ottaen valiokunnat ja puheenjohtajisto katsoivat, että niiden antamat kommentit, ehdotukset ja näkemykset näkyivät hyvin yhteistyöohjelmissä, mikä oli ilahduttavaa. Kaikkia näkemyksiä ei kuitenkaan ole huomioitu yhteistyöohjelmaluonnoksissa.

Kommentit lähetettiin muistiona 29. huhtikuuta 2024 Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristölle jatkokäsittelyä varten tulevissa ministerineuvostojen kokouksissa.

Lähetetyistä kommentteista on tarkempi kuvaus alla.

Puheenjohtajiston ja valiokuntien esittämät kommentit

Puheenjohtajisto

Puheenjohtajiston kesäkuun 2023 kokouksessa hyväksytyt kommentit pohjoismaisesta visiotyöstä 2025–2030 olivat osa neuvoston antamaa palautetta yhteistyöohjelmista. Palautetta annettiin runsaasti ja se koski koko visiotyötä, ei pelkästään **yhteistyöministerien** tai **oikeusasioiden ministerineuvoston** yhteistyöohjelmia, jotka puheenjohtajiston kokouksessa esiteltiin.

Puheenjohtajisto korosti kommenteissaan sitä, että visiossa ja sitä kautta yhteistyöohjelmissa tulee keskittyä kestävään kehitykseen, kulttuuriin ja osaamiseen, nuorten osallistamiseen, vahvaan hyvinvointiyhteiskuntaan, infrastruktuuri- ja liikennealan yhteistyön kehittämiseen sekä ulko-, puolustus- ja turvallisuuspoliittisiin teemoihin. Puheenjohtajisto totesi, että monet puheenjohtajiston näkemyksistä on huomioitu, mikä oli ilahduttavaa.

Puheenjohtajisto korosti, että kulttuuriin, koulutukseen ja nuoriin kohdistuvat toimet ovat tärkeitä. Tästä syystä puheenjohtajisto suhtautui myönteisesti osatavoitteeseen 2.3, joka koskee Pohjoismaiden lasten ja nuorten osallistamisen lisäämistä. Puheenjohtajisto haluaa kuitenkin korostaa, että ohjelmista puuttui joitakin tärkeitä kommentteja.

Kriisivalmiuden osalta puheenjohtajisto totesi toivovansa, että pohjoismainen kriisivalmiusyhteistyö ja mahdollisesti pohjoismainen kriisivalmiusyksikkö muodostaisivat osan tulevaa ohjelmakautta. Tästä syystä puheenjohtajisto halusi vahvistaa osatavoitteen 1.2 kirjauksia.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta puheenjohtajisto esitti toivovansa yhteistyön vahvistamista kyseisillä aloilla.

Talouden ja tulojen osalta puheenjohtajisto viittaa ehdotuksiin, jotka koskevat monivuotista budjettikehystä, pohjoismaisen yhteistyön tuloja ja haasteita, jotka liittyvät yleiskuvan saamiseen pohjoismaisen yhteistyön varojen käytöstä. Puheenjohtajisto katsoo edelleen, että ministerineuvoston budjetin suhteutetun

kehityksen johdosta pohjoismaiselle yhteistyölle jää vähemmän pelivaraa. Puheenjohtajisto katsoo, että tällainen kielteinen kehityskulku on saatava loppumaan.

Puheenjohtajisto haluaa yleisesti ottaen jatkaa Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa tehtävää läheistä yhteistyötä tulevien vuosien budjettien parissa, niin että neuvostolla on mahdollisuus esittää ehdotuksia ja käydä poliittista dialogia budjetista jo varhaisessa vaiheessa.

KASVU JA KEHITYS POHJOLASSA -VALIOKUNTA

Valiokunta on käynyt läpi ehdottamansa tavoitteet ja osatavoitteet Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorien yhteistyöohjelmiin 2025–2030. Valiokunta toteaa, että jäljempänä esitetyt kolme ehdotusta puuttuvat yhteistyöohjelmista, vaikka ne kaikki ovat erittäin tärkeitä pyrittäessä saavuttamaan pääministerien visio Pohjolasta maailman integroituneimpana alueena vuoteen 2030 mennessä.

Yhteistyöministerien yhteistyöohjelma

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta toteaa yhteistyöministerien yhteistyöohjelman osalta, että valiokunnan ehdotusta Pohjoismaiden liikennepolitiikan ministerineuvoston perustamisesta ei ole otettu mukaan siihen. Valiokunnan osatavoitetta koskeva ehdotus on kuitenkin sisällytetty osittain (selvitys Pohjoismaiden liikennepolitiikan ministerineuvoston tarpeesta). Mukaan ei kuitenkaan ole otettu toivetta siitä, mihin selvityksessä tulisi keskittyä.

Selvitystyö aloitettiin vuoden 2023 joulukuun viimeisellä viikolla ja saatiin päätökseen 29. helmikuuta 2024, vaikka valiokunta oli kehottanut yhteistyöministereitä käynnistämään selvitystyön jo syksyllä 2023. Voidaan todeta, että selvitys ei ole voinut vaikuttaa mitenkään yhteistyöministerien päätökseen yhteistyöohjelmasta 2025–2030, sillä liikennepolitiikan ministerineuvostoa koskeva päätös tehdään – selvityksen mukaan – aikaisintaan huhtikuussa 2024.

Vaikka yhteistyöohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota integraation ja liikkuvuuden vahvistamiseen, siinä ei mainita liikenne-sanaa. Ilahduttavaa on kuitenkin se, että rajaestetyön käynnissä olevasta selvitystyöstä huolimatta työtä rajaesteiden torjumiseksi on päätetty vahvistaa.

Talous- ja rahapolitiikkasektorin yhteistyöohjelma

Valiokunta toteaa, että yhteistyöohjelmassa ei näy selvästi sen tekemä ehdotus talous- ja rahapolitiikan ministerineuvoston yhteistyöohjelmaan siitä, että rajatyöntekijöitä on

verotettava ja kohdeltava yhdenvertaisesti yhdessä maassa asuvien ja työskentelevien kanssa, minkä tulisi olla tavoitteena, mikäli Pohjolasta halutaan maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Ohjelma sisältää kuitenkin osatavoitteen, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää työvoiman liikkuvuutta ja taloudellista integraatiota haittaavia rajaesteitä. Yhteistyöohjelmassa ei mainita sitä, minkä rajaesteiden parissa ja miten työtä aiotaan tehdä ratkaisujen löytämiseksi. Onko verosopimuksen tarkistaminen yksi rajaesteistä, joihin keskitytään kaudella 2025–2030?

Aluesektorin yhteistyöohjelma

On syytä huomata, että valiokunnan ehdotusta tavoitteeksi, joka koskee pohjoismaisten rajakomiteoiden työn vahvistamista, ei mainita aluesektorin yhteistyöohjelmassa, kuten ei myöskään mainita valiokunnan osatavoitetta rajakomiteoiden työn pitkäjänteisestä rahoittamisesta.

Rajakomiteat mainitaan vain kerran yhteistyöohjelman johdannossa, jonka mukaan komiteat ovat saaneet mahdollisuuden kommentoida yhteistyöohjelmaluonnosta. Yhteistyöohjelmassa ei mainita kuitenkaan mitään rajakomiteoiden roolista ohjelman toteuttamisessa.

HYVINVOINTI POHJOLASSA -VALIOKUNTA

Tasa-arvo- ja LGBTI-sektorin yhteistyöohjelma

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta toivoo tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvoston yhteistyöohjelmaan lisättävän kirjaus siitä, että naisilla ja tytöillä on oltava oikeus päättää omasta kehostaan ja siten myös raskauden keskeytyksestä kaikkialla Pohjoismaissa. Valiokunta toivoo myös, että työ lähisuhteissa tapahtuvien henkirikosten torjumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi Pohjoismaissa saa yhteistyöohjelmassa suuremman painoarvon ja että asiaan liittyviä muotoiluja vahvistetaan.

Sosiaali- ja terveystalouden yhteistyöohjelma

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on tyytyväinen sosiaali- ja terveystalouden ministerineuvoston yhteistyöohjelmaluonnokseen ja siihen, että ministerineuvosto on ottanut huomioon valiokunnan aiemmat näkemykset uuden yhteistyöohjelman muotoilussa. Valiokunta toivoo, että vahvistetaan kirjausta siitä, että elinajanodotteessa on eroja sen mukaan, mitä töitä ihmiset ovat tehneet ja missä ammateissa he ovat olleet.

Valiokunta esitti myös yleisluontoisen huomion budjettipriorisoinneista. Valiokunta toivoo vaikutusten arviointia siitä, mikä merkitys budjettipriorisoinneilla on valiokunnan

työhön liittyville politiikan aloille (erityisen kiinnostavia ovat sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston ja tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvoston budjettikohdat).

OSAAMINEN JA KULTTUURI POHJOLASSA -VALIOKUNTA

Kulttuurisektorin yhteistyöohjelma

Valiokunta totesi, että sen aiemmin esittämät kommentit oli huomioitu ohjelmassa, mutta esitti nyt toiveen siitä, että taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden työolosuhteet saisivat yhteistyöohjelmassa enemmän huomiota.

Koulutus- ja tutkimusalan yhteistyöohjelma

Myös tämän osalta valiokunta totesi, että sen aiemmat ehdotukset oli huomioitu ohjelmassa. Valiokunta toivoi kuitenkin, että koulukiusaamisen ja väkivallan ennalta ehkäiseminen saisivat enemmän tilaa ja näkyisivät yhteistyöohjelmassa selkeämmin.

KESTÄVÄ POHJOLA -VALIOKUNTA

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain yhteistyöohjelma

Kestävä Pohjola -valiokunta katsoo, että sektorin tulee toimia Pariisin sopimuksen ja luonnon monimuotoisuutta koskevan globaalien sopimuksen luoman kontekstin pohjalta. On tärkeää, että Pohjoismaat toimivat aktiivisesti luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi yli sektorirajojen ja sen varmistamiseksi, että sektorit edistävät Pohjoismaiden hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista. Lisäksi voidaan viitata siihen, että toimenpiteiden tulisi perustua viimeisimpään tieteeseen, mukaan lukien viimeisimpien IPCC-raporttien ja EU:n ilmastoasioiden neuvoo-antavan elimen suositukset. Valiokunta suhtautuu myönteisesti tasapainoisen rinnakkaiselon löytämiseen resurssien käytön, luonnon ja muiden intressien välille. Samaan aikaan on syytä korostaa sitä, että monet ekosysteemit ja ekosysteemipalvelut ovat jo nyt kovassa paineessa ja että saastuminen, liikakulutus ja ilmastonmuutos sekä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeala ovat tekijöitä, jotka lisäävät ympäristöön, ilmastoon ja luontoon kohdistuvaa painetta. On tarpeen toteuttaa toimenpiteitä, jotka keskittyvät tuhoutuneiden ekosysteemien ennallistamiseen ja haavoittuvien ekosysteemien suojelemiseen Pohjoismaissa ja niiden välillä, sillä tämä hyödyttää myös kyseisiä sektoreita pitkällä aikavälillä. Valiokunta katsoo myös, että on syytä pohtia, onko vihreässä siirtymässä keskityttävä tuotannon lisäämiseen tai tuotannon laajuuteen vai onko keskityttävä johonkin muuhun.

Valiokunta korostaa lisäksi uusien geneettisten lajien kehittämisen tärkeyttä vihreän siirtymän kannalta. Uusilla geneettisillä tekniikoilla on suuri potentiaali edistettäessä ilmastonmuutokseen muita paremmin sopeutuvien lajien kehitystä.

Valiokunta näkee mielellään, että edellä mainitut kommentit otettaisiin huomiin kussakin tavoitteessa.

Ilmasto- ja ympäristöalan yhteistyöohjelma

Valiokunta korostaa konkreettisten toimien tärkeyttä, jotka johtavat konkreettiseen päästöjen vähentämiseen, vähentävät saastumista ja auttavat luontokadon pysäyttämässä. On jo olemassa tutkimuksia, joissa selvitetään ilmastoa, luonnon monimuotoisuutta ja saastumista koskevia haasteita ja ratkaisuja, ja nyt on tullut aika ryhtyä konkreettiseen toimintaan, jolla on näkyviä vaikutuksia. On syytä korostaa, että pohjoismaisen yhteistyön puitteet ovat Pariisin sopimuksen täytäntöönpano ja maailmanlaajuinen biodiversiteettisopimus. Lisäksi tulee ottaa huomioon EU:n ilmastoasioiden neuvoo-antavan elimen viimeisimmät suositukset 90 % päästövähennyksistä vuoteen 2040 mennessä. Myös nuorten osallistamisen tärkeyttä tulee korostaa, etenkin sitä, mikä merkitys päätökseentekoprosesseihin osallistuvien nuorten rahoituksen jatkamisella ja nuorten panoksella ilmasto- ja biodiversiteettikriisin ratkaisemiseksi on. On myös tärkeää, että alkuperäiskansojen oikeuksia ei vaaranneta vihreän siirtymän myötä.

Tehoviljely ja tehostettu metsätalous, kasvavat kaupungit ja laajentunut infrastruktuuri eivät jätä luonnolle ja luonnon monimuotoisuudelle paljon tilaa. Ilmastonmuutos on myös suuri uhka Pohjolan luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemeille. Siksi on tärkeää, että biodiversiteetin suojeluun ja tuhoutuneiden luonnonalueiden ja ekosysteemien ennallistamiseen kiinnitetään yhteistyöohjelmassa erityistä huomiota. Yhteistyöohjelman fokuksessa tulee olla yhteisen pohjoismaisen luonnon ja yhteisten ekosysteemien suojelun, hoidon ja ennallistamisen tunnistaminen, sillä parempi luonto vahvistaa biodiversiteettiä ja Pohjolan terveet ekosysteemit merkitsevät häiriönsietokykyisempää yhteiskuntaa. Tämän kytköksen tulee olla selkeä.

Ympäristörikollisuus on yksi maailman voitollisimmista järjestäytyneen rikollisuuden muodoista, ja se vaikuttaa suuresti paitsi ympäristöön myös ihmisten terveyteen. Luontoa ja ympäristöä koskevasta petoksista saa yhtä paljon voittoa kuin huumekaupasta. Siksi Pohjolan on tehtävä yhteistyötä ympäristörikollisuuden torjumiseksi sekä Pohjoismaissa, EU:ssa että maailmanlaajuisesti. Valiokunta näkee mielellään, että edellä mainitut kommentit otettaisiin huomiin kussakin tavoitteessa.

Puheenjohtajiston näkemykset

Puheenjohtajisto

Puheenjohtajiston kesäkuun 2023 kokouksessa hyväksytyt kommentit pohjoismaisesta visiotyöstä 2025–2030 olivat osa neuvoston antamaa palautetta yhteistyöohjelmista. Palautetta annettiin runsaasti ja se koski koko visiotyötä, ei pelkästään **yhteistyöministerien** tai **oikeusasioiden ministerineuvoston** yhteistyöohjelmia, jotka puheenjohtajiston kokouksessa esiteltiin.

Puheenjohtajisto korosti kommentissaan sitä, että visiossa ja sitä kautta yhteistyöohjelmissa tulee keskittyä kestävään kehitykseen, kulttuuriin ja osaamiseen, nuorten osallistamiseen, vahvaan hyvinvointiyhteiskuntaan, infrastruktuuri- ja liikennealan yhteistyön kehittämiseen sekä ulko-, puolustus- ja turvallisuuspoliittisiin teemoihin. Puheenjohtajisto totesi, että monet puheenjohtajiston näkemyksistä on huomioitu, mikä oli ilahduttavaa.

Puheenjohtajisto korosti, että kulttuuriin, koulutukseen ja nuoriin kohdistuvat toimet ovat tärkeitä. Tästä syystä puheenjohtajisto suhtautui myönteisesti osatavoitteeseen 2.3, joka koskee Pohjoismaiden lasten ja nuorten osallistamisen lisäämistä. Puheenjohtajisto haluaa kuitenkin korostaa, että ohjelmista puuttui joitakin tärkeitä kommentteja.

Kriisivalmiuden osalta puheenjohtajisto totesi toivovansa, että pohjoismainen kriisivalmiusyhteistyö ja mahdollisesti pohjoismainen kriisivalmiusyksikkö muodostaisivat osan tulevaa ohjelmakautta. Tästä syystä puheenjohtajisto halusi vahvistaa osatavoitteen 1.2 kirjauksia.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta puheenjohtajisto esitti toivovansa yhteistyön vahvistamista kyseisillä aloilla.

Talouden ja tulojen osalta puheenjohtajisto viittaa ehdotuksiin, jotka koskevat monivuotista budjettikehystä, pohjoismaisen yhteistyön tuloja ja haasteita, jotka liittyvät yleiskuvan saamiseen pohjoismaisen yhteistyön varojen käytöstä. Puheenjohtajisto katsoo edelleen, että ministerineuvoston budjetin suhteutetun kehityksen johdosta pohjoismaiselle yhteistyölle jää vähemmän pelivaraa. Puheenjohtajisto katsoo, että tällainen kielteinen kehityskulku on saatava loppumaan.

Puheenjohtajisto haluaa yleisesti ottaen jatkaa Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa tehtävää läheistä yhteistyötä tulevien vuosien budjettien parissa, niin että

neuvostolla on mahdollisuus esittää ehdotuksia ja käydä poliittista dialogia budjetista jo varhaisessa vaiheessa.

Pohjolassa 25. kesäkuuta 2024

Oddný G. Harðardóttir (Sf)

Henrik Møller (S)

Jorodd Asphjell (A)

Lars Mejern Larsson (S)

Anna Starbrink (L)

Hanna Katrín Friðriksson (Vr)

Heidi Greni (Sp)

Jouni Ovaska (kesk.)

Bryndís Haraldsdóttir (sj.)

Helge Orten (H)

Maria Stockhaus (M)

Kathy Lie (SV)

Lorena Delgado Varas (V)

Juho Eerola (ps.)